

2.4.2025

Anvisningar om valet av välfärdsområdets förtroendevalda och om deras uppdrag på flera förvaltningsnivåer

Bakgrund

Finansministeriet har tillsatt en arbetsgrupp för att bedöma möjligheterna att vara verksam som förtroendevald på flera olika förvaltningsnivåer samt regleringen av valbarheten. Arbetsgruppens mandatperiod är 15.11.2024–15.12.2025. Arbetsgruppens uppdrag är att bedöma eventuella överlappningar i beslutsfattandet på olika nivåer och jävsfrågor på olika förvaltningsnivåer samt kommunens och välfärdsområdets anställdas deltagande i arbetet i kommun- och välfärdsområdesstyrelserna och de underlydande nämnderna. Arbetsgruppen ska bedöma nuläget och behovet av att utveckla lagstiftningen, med hänsyn till bland annat resultatet av kommunal- och välfärdsområdesvalet våren 2025 och nuläget i kommuner och välfärdsområden när det gäller organens sammansättning och beslutsfattande. Arbetsgruppen ska samla resultaten av sitt arbete och utarbeta en bedömningspromemoria. Dessutom ska arbetsgruppen redan före valen våren 2025 rapportera hur arbetet framskrider, så att anvisningarna om organen finns tillgängliga vid platsfördelningen efter valet.

I arbetsgruppens bedömningspromemoria, som ska vara klar i slutet av 2025, kommer arbetsgruppen att separat bedöma om lagstiftningen behöver utvecklas. Avsikten med de anvisningar som arbetsgruppen ska behandla våren 2025 är att beskriva den gällande lagstiftningen.

Anvisningarna gäller inte valen till kommunala organ – dessa behandlas i Finlands Kommunförbund rf:s cirkulär. Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab:s cirkulär behandlar valen till välfärdsområdets organ. Cirkulären innehåller också rikligt med information om rättspraxis. För att få bakgrundskunskap inför valen till välfärdsområdets organ är det bra att sätta sig in i rättspraxis som gäller kommunerna. Det finns ännu knappt alls någon rättspraxis relaterad till lagen om välfärdsområden.

I den bifogade promemorian behandlas de bestämmelser i lagen om välfärdsområden som gäller valbarhet till organ. Promemorians avsnitt med ofta ställda frågor innehåller också de viktigaste aspekterna i fråga om situationer där en förtroendevald sköter uppdrag i både en kommun och ett välfärdsområde samt valbarheten för välfärdsområdets anställda till välfärdsområdesstyrelsen. Syftet med de anvisningar som arbetsgruppen behandlar våren 2025 är att beskriva den gällande lagstiftningen.

Anvisningarna består av innehållet i promemorian. Beskrivningen av lagstiftningen samt frågorna och svaren i avsnittet med ofta ställda frågor publiceras på finansministeriets webbplats. Webbplatsens innehåll uppdateras vid behov, till exempel för rättspraxisens del.

Huvudprinciper för att verka som förtroendevald på flera förvaltningsnivåer:

- Lagstiftningen förhindrar inte att en person är förtroendevald på flera förvaltningsnivåer samtidigt.

- Arbetsgruppen anser, att det är möjligt och tillrådligt att i förväg, redan när ledamöter väljs till välfärdsområdesstyrelsen, kommunstyrelsen och nämnder, se till att det vid beslutsfattande inte uppkommer jävsituationer och konfliktsituationer.
- En opartisk förvaltning kräver att ledamöterna i kommunernas och välfärdsområdenas organ inte är personer om vars opartiskhet det råder tvivel. Detta är också nödvändigt för att förvaltningen ska fungera väl och beslutsfattandet vara effektivt. Arbetsgruppen rekommenderar diskussioner om spelreglerna för valen, till exempel mellan fullmäktigegrupperna. Det är till exempel möjligt att ingå ett fullmäktigeavtal där man i förväg kommer överens om att undvika överlappande roller.

Valbarhet till välfärdsområdesstyrelsen

- En person som är anställd hos välfärdsområdet och lyder direkt under välfärdsområdesstyrelsen är inte valbar till välfärdsområdesstyrelsen. En person som organisatoriskt arbetar underställd välfärdsområdesstyrelsen kan inte samtidigt vara ledamot i välfärdsområdesstyrelsen.
- Den organisationsstruktur som välfärdsområdesfullmäktige beslutat om kan leda till att de som är anställda hos välfärdsområdet i stor utsträckning lyder under välfärdsområdesstyrelsen, varvid de omfattas av begränsningen i valbarheten enligt 78 § 1 mom. 1 punkten i lagen om välfärdsområden.
- Om välfärdsområdet har en nämnd som lyder under välfärdsområdesstyrelsen och som har personal som anställts av välfärdsområdet är de som hör till denna personal inte valbara till nämnden i fråga, men kan under vissa förutsättningar vara valbara till välfärdsområdesstyrelsen.

Bestämmelser om organens sammansättning

Vid välfärdsområdesvalet och kommunalvalet våren 2025 och vid valen av ledamöter i organ iakttas gällande bestämmelser i kommunallagen (410/2015) och lagen om välfärdsområden (611/2021). Ledamöterna i välfärdsområdesstyrelsen, revisionsnämnden och andra nämnder ska utses vid ett sammanträde som välfärdsområdesfullmäktige håller i juni månad.

Lagstiftningen förhindrar inte att en person är förtroendevald på flera förvaltningsnivåer samtidigt, till exempel som riksdagsledamot och som förtroendevald i ett välfärdsområde eller en kommun. En person kan dock vara jävig att behandla enskilda ärenden, om han eller hon samtidigt är ledamot i både ett kommunalt organ och ett organ i välfärdsområdet. Om jäv finns bestämmelser i 102 § i lagen om välfärdsområden och i 27–30 § i förvaltningslagen. Ofta återkommande jävsituationer i ett organ inverkar i praktiken negativt på behandlingen av ärenden i organet. Till grunderna för en god förvaltning hör att säkerställa opartiskhet i beslutsfattandet. Huruvida jäv föreligger bedöms från ärende till ärende och från fall till fall. Ofta återkommande jävsituationer kan i praktiken undvikas när man väljer ledamöter till välfärdsområdesstyrelsen och andra organ (se avsnittet med ofta ställda frågor).

Välfärdsområdets organ

Enligt 35 § ska det i varje välfärdsområde förutom välfärdsområdesfullmäktige finnas en välfärdsområdesstyrelse och en revisionsnämnd. Bestämmelser om nationalspråksnämnden och den samiska språknämnden finns i 33 § i lagen om välfärdsområden.

Välfärdsområdesfullmäktige kan tillsätta 1) nämnder som lyder under välfärdsområdesstyrelsen för skötseln av uppgifter av bestående natur, 2) direktioner för skötseln av affärsverk eller andra uppgifter och 3) sektioner i välfärdsområdesstyrelsen och i nämnder och direktioner.

Välfärdsområdesstyrelsen och, med stöd av ett beslut av välfärdsområdesfullmäktige, även andra organ kan tillsätta kommittéer för att sköta vissa uppgifter.

På välfärdsområdesstyrelsens, nämndernas och direktionernas sektioner tillämpas vad som föreskrivs om organet i fråga.

Välfärdsområdets förvaltningsstadga ska innehålla bestämmelser om vilka organ som ska finnas i välfärdsområdet utöver fullmäktige, styrelse och revisionsnämnd samt hur ledningen av välfärdsområdet och dess personalorganisation är ordnad.

I 36 § i lagen om välfärdsområden föreskrivs om organens sammansättning. Välfärdsområdesfullmäktige kan besluta 1) att något annat organ än välfärdsområdesfullmäktige utser ledamöterna eller en del av ledamöterna i en direktion och 2) att ledamöterna eller en del av ledamöterna i en direktion, enligt de grunder som välfärdsområdesfullmäktige fastställer, utses på förslag av välfärdsområdets invånare, välfärdsområdets anställda eller dem som använder tjänsterna.

Enligt 3 mom. i paragrafen kan en ersättare i ett organ också vara ledamot i en sektion.

Välfärdsområdesfullmäktige kan besluta att också andra än personer som är ledamöter och ersättare i organet kan väljas till ledamöter i en sektion, dock inte till ordförande för sektionen. Enligt 4 mom. i paragrafen utses för organens ledamöter personliga ersättare på vilka tillämpas vad som föreskrivs om ordinarie ledamöter. Bestämmelser om jämställdhet vid valet av ledamöter i organen finns i 4 a § i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986).

I 37 § i lagen om välfärdsområden föreskrivs om valet av ledamöter i organen och ledamöternas mandattid. Ledamöterna i organen utses för välfärdsområdesfullmäktiges mandattid, om inte välfärdsområdesfullmäktige har beslutat att de ska ha en kortare mandattid än välfärdsområdesfullmäktiges mandattid eller om inte något annat föreskrivs nedan. Om ledamöterna i en sektion utses av ett organ, bestämmer organet samtidigt ledamöternas mandattid. Kommittéer tillsätts för högst det tillsättande organets mandattid. Ledamöterna i välfärdsområdesstyrelsen, i revisionsnämnden och i andra nämnder ska utses vid ett sammanträde som välfärdsområdesfullmäktige håller i juni månad.

Bestämmelser om ordförande och vice ordförande för organen finns i 38 §. Välfärdsområdesfullmäktige och andra organ som ansvarar för valet utser bland dem som valts till ledamöter en ordförande och ett tillräckligt antal vice ordförande för organet. Ordföranden och vice ordförandena väljs vid samma valförrättning. Välfärdsområdesfullmäktige kan besluta att välfärdsområdesfullmäktiges och välfärdsområdesstyrelsens ordförande och vice ordförande samt nämndernas ordförande ska sköta sitt förtroendeuppdrag på hel- eller deltid.

Välfärdsområdets förtroendevalda

Förtroendevalda i välfärdsområdet är enligt 74 § i lagen om välfärdsområden följande: ledamöterna och ersättarna i fullmäktige, personer som har valts till ledamöter i välfärdsområdets organ och personer som har valts att sköta andra förtroendeuppdrag i välfärdsområdet samt personer som välfärdsområdet har valt till ledamöter i ett organ i en välfärdssammanslutning. En tjänsteinnehavare eller arbetstagare i välfärdsområdet

som på grundval av sin uppgift har valts till ledamot i ett välfärdsområdesorgan är dock inte förtroendevald i välfärdsområdet.

Enligt ovannämnda paragraf ska de förtroendevalda främja välfärdsområdets och invånarnas intressen samt sköta sitt förtroendeuppdrag med värdighet och så som uppdraget förutsätter.

Enligt 75 § i lagen om välfärdsområden får endast den väljas till ett förtroendeuppdrag som har gett sitt samtycke till att ta emot uppdraget. Som fullmäktigekandidat får endast den ställas upp som skriftligen har gett sitt samtycke till att ta emot fullmäktigeuppdraget. Enligt 2 mom. i paragrafen ska en förtroendevald och en person som är på förslag till något annat förtroendeuppdrag än fullmäktigeledamot på begäran av välfärdsområdesfullmäktige eller organet i fråga lämna en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse vid bedömningen av om han eller hon är valbar.

Om allmän valbarhet till förtroendeuppdrag i ett välfärdsområde föreskrivs i 76 § och om begränsningar i valbarheten till vissa organ i 77–80 § i lagen om välfärdsområden. Enligt motiveringarna till lagen om välfärdsområden ska invånare i ett välfärdsområde i princip ha så omfattande rättigheter som möjligt att delta i skötseln av välfärdsområdets angelägenheter. Begränsningarna i valbarheten till välfärdsområdesfullmäktige är därför mindre än till exempel begränsningarna i valbarheten till välfärdsområdesstyrelsen. Kandidaternas valbarhet kontrolleras i enlighet med vallage (714/1998).

Allmän valbarhet

Med allmän valbarhet avses villkor som en person ska uppfylla för att kunna väljas till ett förtroendeuppdrag i ett välfärdsområde. Om allmän valbarhet till förtroendeuppdrag i ett välfärdsområde föreskrivs i 76 § i lagen om välfärdsområden. De villkor för allmän valbarhet som nämns i bestämmelsen ska vara uppfyllda när en person väljs till ett förtroendeuppdrag.

Valbar till förtroendeuppdrag i ett välfärdsområde är den som är invånare i det välfärdsområdet, som har rösträtt i välfärdsområdesval i något välfärdsområde det år då fullmäktigeledamöterna väljs eller val för ett annat förtroendeuppdrag förrättas och som inte har förklarats omyndig. Den allmänna valbarheten är inte knuten till finländskt medborgarskap. I 28 § i lagen om välfärdsområden föreskrivs om rösträtten i välfärdsområdesval och i folkomröstningar i välfärdsområden. Rösträtt i välfärdsområdesval har de finska medborgare, medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen och isländska och norska medborgare som fyller 18 år senast på valdagen och vars hemkommun enligt lagen om hemkommun hör till välfärdsområdet i fråga enligt uppgifterna i befolkningsdatasystemet vid utgången av den 51 dagen före valdagen. Rösträtt i välfärdsområdesval har även andra utlänningar som uppfyller villkoren ovan, om de vid nämnda tidpunkt har haft hemkommun i Finland i minst två år. Rösträtt i välfärdsområdesval har dessutom sådana inom Europeiska unionen eller en i Finland verksam internationell organisation anställda personer och deras familjemedlemmar som fyller 18 år senast på valdagen och som enligt uppgifterna i befolkningsdatasystemet är bosatta i en kommun som hör till välfärdsområdet vid utgången av den 51 dagen före valdagen, om 1) uppgifter om personen på personens begäran har registrerats i befolkningsdatasystemet på det sätt som anges i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och 2) personen skriftligen senast klockan 16 den 52 dagen före valdagen har gjort en anmälan till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata om sin önskan att utöva sin rösträtt i välfärdsområdesval eller kommunalval eller inte skriftligen har återkallat en tidigare anmälan.

Valbarhet till välfärdsområdesfullmäktige

Valbarheten till välfärdsområdesfullmäktige regleras i 77 § i lagen om välfärdsområden. Utgångspunkten är att välfärdsområdets invånare ska ha så omfattande rättigheter som möjligt att delta i skötseln av välfärdsområdets angelägenheter. Begränsningarna i valbarheten till välfärdsområdesfullmäktige är därför mindre än till exempel begränsningarna i valbarheten till välfärdsområdesstyrelsen.

Vissa statstjänstemän

Enligt 77 § 1 mom. 1 punkten i lagen om välfärdsområden är en statstjänsteman som sköter tillsynsuppgifter som direkt gäller välfärdsområdesförvaltningen inte valbar till välfärdsområdesfullmäktige. Enligt motiveringarna till bestämmelsen befinner sig de som sköter tillsynsuppgifter ofta i sådana situationer i tjänsten där välfärdsområdet och staten har motsatta intressen, varför det inte kan anses befogat att de ska kunna vara förtroendevalda i välfärdsområdet. Bestämmelsen tillämpas när dessa tillsynsuppgifter hör till tjänstemannens ordinarie uppgifter och ansvar.

Ledande uppgift eller därmed jämförbar uppgift

- Enligt 77 § 1 mom. 2 punkten i lagen om välfärdsområden får man till välfärdsområdesfullmäktige inte välja en person som är anställd hos välfärdsområdet i en ledande uppgift inom välfärdsområdesstyrelsens eller en nämnds uppgiftsområde eller inom något av välfärdsområdets affärsverk eller i en därmed jämförbar ansvarsfull uppgift. Enligt motiveringarna till lagen begränsar bestämmelsen valbarheten till välfärdsområdesfullmäktige endast för personer på centrala ansvarsposter.

Enligt motiveringarna består ett organs uppgiftsområde av dess uppgifter enligt lag och välfärdsområdets förvaltningsstadga. Den som leder en uppgiftshelhet inom en nämnds uppgiftsområde anses vara anställd i en ledande uppgift inom nämndens uppgiftsområde. Om nämndens uppgiftsområde är smalt och till exempel endast omfattar ett uppgiftsområde, är det möjligt att begränsningen gäller endast en person, till exempel den ansvarige tjänstemannen inom uppgiftsområdet. Om organet däremot ansvarar för flera uppgiftshelheter såsom, gäller begränsningen de tjänsteinnehavare som leder respektive uppgiftshelhet även om uppgifterna sköts av samma verk, avdelning eller motsvarande. Utöver verks- eller avdelningschefer gäller begränsningen i valbarheten också andra ledande tjänsteinnehavare.

Begränsningen gäller också personer som sköter en uppgift som är jämförbar med en ledande uppgift och som ansvarar för en viss uppgiftshelhet. Till exempel kommunikationschefer, planeringschefer, välfärdsområdets jurister, välfärdsområdeskamrerer och personalchefer är inte valbara till välfärdsområdesfullmäktige.

Enligt motiveringarna till bestämmelsen varierar förvaltningsstrukturerna och avgränsningen av ansvarsområdena från välfärdsområde till välfärdsområde, och begränsningarna behöver inte nödvändigtvis schematiskt gälla alla personer med samma titel. Valbarheten avgörs i varje enskilt fall utifrån personens verkliga uppgifter och ställning, inte titel. Den som ansvarar för en uppgiftshelhet vars betydelse ekonomiskt eller annars i välfärdsområdets organisation är liten är inte jämförbar med en ledande tjänsteinnehavare och är alltså valbar till välfärdsområdesfullmäktige. Valbarheten ska då bedömas enligt hur välfärdsområdet organiserat skötseln av sina uppgifter.

- Enligt 77 § 1 mom. 3 punkten är följande personer inte valbara till välfärdsområdesfullmäktige: de som är anställda hos en sammanslutning eller stiftelse där välfärdsområdet har bestämmande inflytande och som vad ställningen beträffar kan jämföras med en sådan hos välfärdsområdet anställd person som avses i 2 punkten.

Uppgifter som välfärdsområdet ansvarar för sköts också av sammanslutningar och stiftelser som inte hör till välfärdsområdets organisation. En sammanslutning som sköter en uppgift som hör till välfärdsområdet och där välfärdsområdet har bestämmande inflytande kan till exempel vara ett aktiebolag. I motiveringarna konstateras dock att sättet att organisera uppgifterna inte får påverka tillämpningen av valbarhetsbestämmelserna. Bestämmande inflytande fastställs enligt samma grunder som i 4 §, som gäller välfärdsområdeskoncernen.

Enligt motiveringarna är syftet med bestämmelsen att sättet att organisera välfärdsområdets uppgifter inte ska påverka valbarheten. Därför ska den som är anställd hos en sammanslutning eller stiftelse vad hans eller hennes ställning beträffar kunna jämföras med en anställd hos välfärdsområdet. För detta krävs det för det första att den uppgiftshelhet som sammanslutningen sköter till sin omfattning motsvarar till exempel uppgiftsområdet för en nämnd i välfärdsområdet. Sammanslutningar som sköter en enda uppgift är inte sådana. För det andra krävs det att den som är anställd i sammanslutningen har en ledande eller därmed jämförbar ansvarig ställning. Vid sidan av personer i ledningen för sammanslutningar och stiftelser gäller begränsningen också den som ansvarar för en bestämd uppgiftshelhet i sammanslutningen eller stiftelsen. Utöver verkställande direktören är till exempel en förvaltningsdirektör med ansvar för sammanslutningens förvaltning eller en ekonomidirektör med ansvar för sammanslutningens ekonomi inte valbar.

- Enligt 4 punkten i paragrafen är följande personer inte valbara till välfärdsområdesfullmäktige: de som är anställda hos en välfärdssammanslutning där välfärdsområdet är medlem och som vad ställningen beträffar kan jämföras med en sådan hos välfärdsområdet anställd person som avses i 2 punkten.

I en välfärdssammanslutning förutsätts det inte att välfärdsområdet har bestämmande inflytande för att begränsningarna i valbarheten ska bli tillämpliga.

De begränsningar som beskrivs ovan innebär att dessa personer inte kan kandidera för välfärdsområdesfullmäktige. När det gäller valbarhetsbestämmelserna gör lagen om välfärdsområden, i likhet med kommunallagen, ingen åtskillnad mellan tjänsteinnehavare och arbetstagare, utan begränsningarna gäller personer som är anställda hos välfärdsområdet. I praktiken gäller begränsningarna oftast tjänsteinnehavare. Om bestämmelserna tolkas snävt gäller begränsningarna endast personer som sköter en uppgift stadigvarande och inte till exempel personer som sköter tjänstemannens uppgifter när denne har förhinder.

Den som är anställd i en uppgift som avses i paragrafen är dock valbar till fullmäktigeledamot, om anställningsförhållandet upphör innan ledamöternas mandattid börjar. Det bör noteras att anställningsförhållandet för en person som är tjänst- eller arbetsledig inte har upphört, varför tjänst- eller arbetsledighet inte innebär att personen blir valbar.

Valbarhet till välfärdsområdesstyrelsen

Enligt 78 § i lagen om välfärdsområden är utgångspunkten den att en person som är valbar till välfärdsområdesstyrelsen också ska vara valbar till välfärdsområdesfullmäktige. Lagen innehåller särskilda begränsningar i valbarheten för välfärdsområdets personal och personer som har en fast affärsrelation med det. Vissa centrala uppgifter förhindrar val till välfärdsområdesstyrelsen.

- Enligt 78 § 1 mom. 1 punkten i lagen om välfärdsområden är en person som är anställd hos välfärdsområdet och lyder direkt under välfärdsområdesstyrelsen inte valbar till välfärdsområdesstyrelsen.

I motiveringarna till bestämmelsen konstateras att en person som organisatoriskt arbetar underställd välfärdsområdesstyrelsen inte samtidigt kan vara ledamot i välfärdsområdesstyrelsen.

Bestämmelsen ska tolkas så att begränsningen i valbarheten är avsedd att gälla alla som organisatoriskt arbetar underställda välfärdsområdesstyrelsen. Enligt bestämmelsens ordalydelse gäller begränsningen i valbarheten endast personer som lyder direkt under välfärdsområdesstyrelsen. Bestämmelsen gäller inte tjänstemän och arbetstagare vid organ som lyder under välfärdsområdesstyrelsen, såsom nämnder.

Den organisationsstruktur som välfärdsområdesfullmäktige beslutat om kan leda till att de som är anställda hos välfärdsområdet i stor utsträckning lyder under välfärdsområdesstyrelsen, varvid de omfattas av begränsningen i valbarheten enligt 78 § 1 mom. 1 punkten i lagen om välfärdsområden. Dessa är således inte valbara till välfärdsområdesstyrelsen. Om detta finns det också två snarlika förvaltningsdomstolsbeslut (Tavastehus förvaltningsdomstols beslut 2360/2024 den 15 november 2024 och Helsingfors förvaltningsdomstols beslut 7772/2024 den 19 december 2024). Över det ena beslutet har besvär anförts/besvärstillstånd sökts hos högsta förvaltningsdomstolen.

- Enligt 78 § 1 mom. 2 punkten i lagen om välfärdsområden får man till välfärdsområdesstyrelsen inte välja en person som i en uppgift jämförbar med en uppgift som avses i 1 punkten är anställd hos en sammanslutning eller stiftelse där välfärdsområdet har bestämmande inflytande.

I motiveringarna till bestämmelsen konstateras att då är anställda med liknande uppgifter vid välfärdsområdet och vid välfärdsområdeskoncernens sammanslutningar i samma ställning beträffande valbarheten.

- Enligt 78 § 1 mom. 3 punkten kan man till välfärdsområdesstyrelsen inte välja en person som är anställd hos välfärdsområdet och som är föredragande i en nämnd eller annars svarar för beredningen av ärenden som kommer att behandlas av välfärdsområdesstyrelsen.

I motiveringarna till bestämmelsen konstateras att dessa tjänsteinnehavare i välfärdsområdet har möjlighet att i betydande grad utöva inflytande i de frågor som behandlas av välfärdsområdesstyrelsen. Den föredragande kan anges i förvaltningsstadgan eller så kan det i förvaltningsstadgan bestämmas att den föredragande ska utses av organet. Vid sidan av föredragande gäller begränsningen också personer som svarar för den faktiska beredningen av ärenden. En förutsättning är att ärendena kommer att behandlas av välfärdsområdesstyrelsen

och att de hör till välfärdsområdesstyrelsens kompetens enligt lagen eller förvaltningsstadgan. En ytterligare förutsättning för att bestämmelsen ska tillämpas är att beredningen av sådana ärenden som kommer att behandlas av välfärdsområdesstyrelsen hör till tjänsteinnehavarens ordinarie arbetsuppgifter. Bestämmelsen gäller till exempel inte personer som bistår vid beredningen.

- Enligt 78 § 1 mom. 4 punkten kan man till välfärdsområdesstyrelsen inte välja en person som är ledamot i styrelsen eller i ett därmed jämförbart organ eller i en ledande och ansvarsfull uppgift eller i en därmed jämförbar ställning i en affärsdrivande sammanslutning eller stiftelse, om det är fråga om en sådan sammanslutning som kan ha väsentlig nytta eller lida väsentlig skada av hur de ärenden avgörs som normalt behandlas i välfärdsområdesstyrelsen.

Enligt motiveringarna till bestämmelsen föreskriver punkten om begränsning i valbarheten för den som är i en ledande ställning i en affärsdrivande sammanslutning eller stiftelse. Grunden för att begränsa valbarheten är att sådana personer om de fungerar som förtroendevalda i strid med välfärdsområdets och dess invånares intresse kan gynna den sammanslutning de företräder eller skada konkurrerande sammanslutningar. För att begränsningen i valbarheten ska få tillämpas måste båda kraven som nämns i punkten vara uppfyllda. Den affärsdrivande sammanslutningens eller stiftelsens relation till välfärdsområdet och personens egen ställning i sammanslutningen eller stiftelsen ska uppfylla kraven i bestämmelsen. Begränsningen gäller den som är ledamot i styrelsen eller i ett därmed jämförbart organ eller i en ledande och ansvarsfull uppgift eller i en därmed jämförbar ställning i den affärsdrivande sammanslutningen eller stiftelsen. Utöver anställd personal kan också en ägare som deltar i företagets verksamhet vara i ansvarig ställning. För affärsdrivande sammanslutningar och stiftelser krävs att de bedriver affärsverksamhet i välfärdsområdet i fråga och att de kan ha väsentlig nytta eller lida väsentlig skada av hur de ärenden avgörs som normalt behandlas i välfärdsområdesstyrelsen. Intresset ska vara väsentligt, det vill säga ett mycket litet ekonomiskt eller annat intresse föranleder inte en begränsning. Vidare krävs det att ärendena normalt, det vill säga flera gånger per år, behandlas i välfärdsområdesstyrelsen.

Denna punkt 4 tillämpas inte på ledamöter i styrelsen eller i ett jämförbart organ för en sammanslutning där välfärdsområdet har bestämmande inflytande (78 § 4 mom.).

- Enligt 78 § 2 mom. i lagen om välfärdsområden är ordföranden i styrelsen eller i ett därmed jämförbart organ för en sammanslutning som sköter bevakningen av personalens intressen i välfärdsområdet inte valbar till välfärdsområdesstyrelsen. Valbar är inte heller den som i egenskap av förhandlare för sammanslutningen eller i annan motsvarande egenskap svarar för intressebevakningen.

I motiveringarna till bestämmelsen konstateras att 43 § i lagen om välfärdsområden föreskriver att välfärdsområdesstyrelsen ska företräda välfärdsområdet som arbetsgivare och svara för välfärdsområdets personalpolitik. För den som sköter bevakningen av personalens intressen i välfärdsområdet skulle ett uppdrag som ledamot i välfärdsområdesstyrelsen eller ett organ som huvudsakligen sköter personalfrågor därför leda till intressekonflikt. Enbart jävsbestämmelser räcker inte till för att undvika problem, och därför har valbarheten för personer som sköter bevakningen av personalens intressen begränsats.

Begränsningarna i valbarheten gäller dem som ansvarar för bevakningen av personalens intressen i välfärdsområdet i fråga. Interessebevakningen i ett välfärdsområde sköts liksom i kommunerna av personalorganisationernas lokalavdelningar, som är organiserade som föreningar. Styrelsen eller ett därmed jämförbart organ i en lokal personalorganisation ska vanligen bland annat godkänna lokala förhandlingsresultat. Begränsningen i valbarheten gäller åtminstone ordförande i ett sådant organ. Begränsningen gäller alltså inte alla styrelsemedlemmar, utan endast dem som har huvudansvaret för interessebevakningen. Begränsningen gäller däremot dem som förhandlar med välfärdsområdet om tjänste- och arbetskollektivavtalslösningar eller annars sköter personalens intressebevakning. Till dessa hör till exempel de lokala personalorganisationernas huvudförtroendemän och förtroendemän. Däremot anses arbetarskyddsfullmäktige eller personalrepresentanter i samarbetsorgan inte ha sådana intressebevakningsuppgifter som avses i paragrafen. Endast de vars ordinarie uppgifter i personalorganisationen omfattar intressebevakningsuppgifter anses vara ansvariga för intressebevakningen. Den som sporadiskt deltar i förhandlingar förlorar inte sin valbarhet, utan då tillämpas jävsbestämmelserna.

- I 78 § 3 mom. i lagen om välfärdsområden föreskrivs att majoriteten av ledamöterna i välfärdsområdesstyrelsen ska vara personer som inte är anställda hos välfärdsområdet eller hos en sammanslutning eller en stiftelse där välfärdsområdet har bestämmande inflytande. Kravet gäller separat för ledamöter och ersättare.

I motiveringarna till bestämmelsen konstateras att det allmänt har ansetts att personalens ställning i kommunstyrelsen är generellt problematisk och försämrar styrelsens funktionsduglighet. Även i välfärdsområdena företräder välfärdsområdesstyrelsen välfärdsområdet som arbetsgivare och svarar för välfärdsområdets personalpolitik. I synnerhet välfärdsområdesstyrelsens ordförande är en central representant för arbetsgivaren i välfärdsområdet. Om ordföranden samtidigt är anställd hos välfärdsområdet, uppstår det en problematisk dubbelroll med tanke på beslutsfattandets oavhängighet. Detta perspektiv måste enligt motiveringarna till lagen om välfärdsområden beaktas i de politiska förhandlingarna om välfärdsområdesstyrelsens sammansättning.

I praktiken kan kvoteringsregeln tillämpas i välfärdsområden där det är möjligt att välja anställda till välfärdsområdesstyrelsen. Detta är fallet om personal i välfärdsområdesorganisationen lyder under andra organ, varvid personerna i fråga är valbara till välfärdsområdesstyrelsen men inte till den nämnd som de lyder under i organisationen (se följande punkt om 79 §). En person som lyder direkt under välfärdsområdesstyrelsen kan inte alls väljas till välfärdsområdesstyrelsen (se ovan 78 § 1 mom. 1 punkten).

Valbarhet till andra organ

Enligt 79 § 1 mom. i lagen om välfärdsområden är den som är valbar till välfärdsområdesfullmäktige valbar till en nämnd. Följande är dock inte valbara:

- den som är anställd hos välfärdsområdet och lyder under nämnden (1 punkten);
- den som är anställd hos en sammanslutning eller stiftelse som bedriver verksamhet inom nämndens uppgiftsområde och där välfärdsområdet har bestämmande inflytande (2 punkten);

- den som är ledamot i styrelsen eller i ett därmed jämförbart organ eller har en ledande och ansvarsfull uppgift eller har en därmed jämförbar ställning i en affärsdrivande sammanslutning, om det är fråga om en sådan sammanslutning som kan ha väsentlig nytta eller lida väsentlig skada av hur de ärenden avgörs som normalt behandlas i nämnden (3 punkten).

Enligt motiveringarna till bestämmelsen avses med detta personer som är i motsvarande ställning som de som nämns för välfärdsområdesstyrelsens del i 78 § 1 mom. 4 punkten, men avgränsade enligt nämndens uppgiftsområde.

- På ett organ som huvudsakligen sköter personalfrågor tillämpas 78 § 2 mom.

Om detta konstateras i motiveringarna till bestämmelsen följande: Om personalfrågorna enligt välfärdsområdets förvaltningsstadga ska skötas av något annat organ än välfärdsområdesstyrelsen, ska bestämmelsen i 78 § 2 mom. om valbarheten för den som svarar för bevakningen av personalens intressen tillämpas på detta organ.

- Till en direktion eller en kommitté kan väljas också den som inte är valbar till välfärdsområdesstyrelsen och nämnder eller som inte är invånare i välfärdsområdet.

I motiveringarna till bestämmelsen konstateras att man till en direktion eller kommitté i princip kan välja vem som helst som är röstberättigad, det vill säga det finns inga begränsningar i valbarheten som sammanhänger med personens ställning eller krav om att personen ska bo inom det område som välfärdsområdet omfattar.

Valbarhet till revisionsnämnden

Enligt 80 § i lagen om välfärdsområden är följande inte valbara till revisionsnämnden:

- en ledamot i välfärdsområdesstyrelsen (punkt 1). Begränsningen i valbarheten föranleds av att välfärdsområdesstyrelsen leder välfärdsområdets verksamhet, ekonomi och förvaltning;
- den som enligt 28 § 2 och 3 mom. i förvaltningslagen är närstående till en ledamot i välfärdsområdesstyrelsen eller till välfärdsområdesdirektören (2 punkten);
- den som är anställd hos välfärdsområdet eller den som är anställd hos eller verkställande direktör för en sammanslutning eller stiftelse där välfärdsområdet har bestämmande inflytande eller den som har en därmed jämförbar ställning i en sådan sammanslutning eller stiftelse (3 punkten);
- den som inte är valbar till välfärdsområdesstyrelsen (4 punkten).

Enligt motiveringarna till bestämmelsen är det centrala i regleringen det att den som är knuten till välfärdsområdesstyrelsen eller till arbetet i styrelsen inte är valbar till revisionsnämnden. Inte heller den som är anställd hos välfärdsområdet eller välfärdsområdeskoncernen är valbar till revisionsnämnden.

Valbarhet till organ i välfärdssammanslutningar och till organ som är gemensamma för flera välfärdsområden

I 81 § i lagen om välfärdsområden föreskrivs om valbarhet till organ i välfärdssammanslutningar. Enligt denna bestämmelse kan man välja en person som uppfyller de villkor för allmän valbarhet som anges i 76 § i lagen (invånare, rösträtt, myndighet). Valbara är dock inte personer som avses i 77 § 1 mom. 1 punkten, det vill

säga statstjänstemän som sköter tillsynsuppgifter som direkt gäller välfärdsområdesförvaltningen, och inte heller personer som är anställda hos samma välfärdssammanslutning.

I 82 § i lagen om välfärdsområden föreskrivs om valbarhet till organ som är gemensamma för flera välfärdsområden. I ett organ som är gemensamt för flera välfärdsområden kan de vara ledamöter som är valbara till motsvarande organ i välfärdsområdena i fråga.

Förlust av valbarhet

Enligt 83 § 1 mom. i lagen om välfärdsområden ska det organ som utsett en förtroendevald konstatera att förtroendeuppdraget har upphört, om den förtroendevalda har förlorat sin valbarhet. I fråga om en fullmäktigeledamot fattas beslutet av välfärdsområdesfullmäktige. Enligt 2 mom. i paragrafen förlorar en förtroendevald inte sin valbarhet till ett organ, om han eller hon tillfälligt för högst sex månader anställs i ett anställningsförhållande som avses i 77–81 §. Han eller hon får dock inte sköta sitt förtroendeuppdrag så länge anställningen varar.

Ofta ställda frågor

Vad är skillnaden mellan jäv och valbarhet?

Svar: Jäv hänför sig alltid till behandling av ett specifikt enskilt ärende. Bestämmelserna om jäv syftar till att trygga en oberoende behandling av ärenden och ett klanderfritt beslutsfattande. Om en person står i ett sådant förhållande till ett ärende som behandlas av en myndighet eller till en part i ärendet att det äventyrar personens opartiskhet, är personen jävig. Om jäv i välfärdsområdets organ finns bestämmelser i 102 § i lagen om välfärdsområden och i 27–30 § i förvaltningslagen. En jävig person får inte delta i beredningen eller beslutsfattandet i ärendet i fråga. Den som är jävig ska anmäla jäv. Personen ska dessutom på begäran av organet lägga fram en redogörelse för omständigheter som kan vara av betydelse vid bedömningen av om jäv föreligger.

Valbarhet handlar om huruvida en person överhuvudtaget får vara ledamot i ett organ. Valbarheten har begränsats i lagstiftningen för att förebygga uppkomsten av vissa problematiska situationer relaterade till en persons ställning. I kap. 10 i lagen om välfärdsområden föreskrivs om allmän valbarhet till förtroendeuppdrag i ett välfärdsområde och om begränsningar i valbarheten till vissa organ. Personer som inte är valbara kan inte ställa upp som kandidat och kan inte väljas till ledamot i ett organ.

Kan en person ha ett förtroendeuppdrag samtidigt i en kommun och ett välfärdsområde?

Svar: Ja. Vallagen begränsar inte möjligheten att vara kandidat i ett kommunalt val och ett välfärdsområdesval samtidigt. Lagen om välfärdsområden begränsar inte valbarheten till välfärdsområdesfullmäktige för förtroendevalda i en kommun som ligger inom välfärdsområdet, och på motsvarande sätt begränsar inte kommunallagen valbarheten för välfärdsområdets förtroendevalda.

Enligt lag är det således möjligt att som förtroendevald delta i verksamheten i både en kommun och ett välfärdsområde samtidigt. En person kan därmed inneha förtroendeuppdrag, tjänsteuppdrag eller arbetsuppgifter både i en kommun som ligger i välfärdsområdet och i välfärdsområdet. Eventuella jävsituationer till följd av att en person har ett förtroendeuppdrag i en kommun eller ett välfärdsområde ska beaktas enligt jävsbestämmelserna i lagen om välfärdsområden, kommunallagen och förvaltningslagen.

Efter att välfärdsområdena inledde sin verksamhet har förtroendevaldas så kallade dubbla roller orsakat jävsituationer och tolkningssituationer vid välfärdsområdesstyrelsens och nämndernas sammanträden. Dessa har gällt till exempelvis beslut om servicenät, egendomsarrangemang enligt lagen om genomförande av reformen av social- och hälsovården (616/2021) och avtal som ingåtts mellan en kommun och ett välfärdsområde om hyrning av verksamhetslokaler. Förekomsten av jäv avgörs från fall till fall. Jävsgrunden kan ha varit till exempel ett så kallat samfundsjäv (28 § 1 mom. 5 punkten i förvaltningslagen) eller allmänt jäv (28 § 1 mom. 7 punkten i förvaltningslagen). Det har förekommit problem med beslutförhet vid sammanträden på grund av att många av ledamöterna varit jäviga.

För närvarande finns det inga förhandsavgöranden eller andra beslut från högsta förvaltningsdomstolen om saken. Östra Finlands förvaltningsdomstol har behandlat ett välfärdsområdesbesvär som anförts över ett beslut som välfärdsområdet fattat om sin servicestrategi och om en plan som gällde servicenätet och upphävt beslutet på grund av jäv för de stads- och kommunstyrelseledamöter och ersättare som deltog i behandlingen av ärendet och som nämndes i beslutet (Östra Finlands förvaltningsdomstol 1055/2024 3.5.2024). I avgörandet ansåg domstolen att det hade kunnat väntas att avgörandet i ärendet, på det sätt som beskrivs i domstolens avgörande, skulle medföra sådan synnerlig nytta eller skada för kommunerna inom välfärdsområdet som avses i 28 § 1 mom. 5 punkten i förvaltningslagen. Förvaltningsdomstolen konstaterade att välfärdsområdets beslut kan anses ha särskilda konsekvenser för kommunerna inom välfärdsområdet, för tjänsterna i kommunerna och därmed för invånarna i de aktuella kommunerna. Enligt domstolens avgörande inverkar servicenätsbeslutet, som gällde lokalisering av verksamhetsställen inom social- och hälsovården, inte bara på användningen av kommunernas social- och hälsovårdsfastigheter utan även på bland annat arbetstillfällena i kommunen och kommunernas serviceutbud och därmed på kommunernas allmänna livskraft. Avgörandet har inte samma betydelse som ett förhandsavgörande av högsta förvaltningsdomstolen. (Se även Rättslig utredning. Samtidiga förtroendeuppdrag på flera olika nivåer i den offentliga förvaltningen, Finansministeriets publikationer 2025:1; på finska; referat på svenska. Jäv och ovannämnda avgörande av förvaltningsdomstolen behandlas i kapitel 4.4).

Mer information:

På Hyvil Ab:s webbplats behandlas valbarhet och jäv <https://www.hyvil.fi/hallinto-ja-juridiikka/>

Finlands Kommunförbund rf har på sin webbplats publicerat anvisningar om jäv på grund av dubbla roller. [Uppdaterade anvisningar: Jäv på grund av en persons dubbelroll](#)

Kan en kommunal förtroendevald väljas till ledamot i välfärdsområdesstyrelsen eller en nämnd som lyder under denna?

Svar: Ja, det är möjligt, men det att någon samtidigt är förtroendevald i kommunstyrelsen och välfärdsområdesstyrelsen och/eller en nämnd kan leda till jävsituationer.

Det är möjligt och tillrådligt att i förväg, redan när ledamöter väljs till välfärdsområdesstyrelsen, kommunstyrelsen och nämnder, se till att det vid beslutsfattande inte uppkommer jävsituationer och konfliktsituationer. En opartisk förvaltning kräver att ledamöterna i kommunernas och välfärdsområdenas organ inte är personer om vars opartiskhet det råder tvivel. Detta är också nödvändigt för att förvaltningen ska fungera väl och beslutsfattandet vara effektivt. Det bör dock noteras att jävsituationer alltid kräver en

bedömning från fall till fall. I kommunernas och välfärdsområdenas självstyrelse ingår rätt att fatta beslut om förvaltning och organ.

Eftersom det i lagen inte finns några valbarhetsbegränsningar när det gäller att vara förtroendevald i en kommun och ett välfärdsområde samtidigt handlar detta i första hand om en politisk avvägning. Det är lämpligt att beakta detta perspektiv i de politiska förhandlingarna om välfärdsområdesstyrelsens sammansättning. Diskussioner om spelreglerna för valen rekommenderas, till exempel mellan fullmäktigegrupperna. Det är till exempel möjligt att ingå ett fullmäktigeavtal där man i förväg kommer överens om att undvika överlappande roller.

(Se även föregående frågor).

Kan en person som är anställd hos ett välfärdsområde väljas till välfärdsområdesstyrelsen?

Svar: Välfärdsområdesstyrelsen företräder välfärdsområdet som arbetsgivare och svarar för välfärdsområdets personalpolitik. Därför har valbarheten för personer som är anställda hos välfärdsområdena och personer som svarar för bevakningen av personalens intressen begränsats på olika sätt.

Välfärdsområdets organstruktur påverkar valbarheten till välfärdsområdesstyrelsen. Det bör noteras att lagen om välfärdsområden inte kräver någon viss organstruktur; med undantag för de lagstadgade organen kan välfärdsområdet självt besluta om sin organstruktur.

En förutsättning för valbarhet är i alla situationer valbarhet till välfärdsområdesfullmäktige (77 §). Detta innebär att personer som har en ledande uppgift eller en därmed jämförbar ansvarsfull uppgift inom olika ansvarsområden i välfärdsområdet inte är valbara till välfärdsområdesstyrelsen. Detsamma gäller personer i en motsvarande ställning i sammanslutningar där välfärdsområdet har bestämmande inflytande.

Enligt 78 § 1 mom. 1 punkten i lagen om välfärdsområden är en person som är anställd hos välfärdsområdet och lyder direkt under välfärdsområdesstyrelsen inte valbar till välfärdsområdesstyrelsen. Enligt motiveringarna till bestämmelsen kan en person som organisatoriskt lyder under välfärdsområdesstyrelsen inte samtidigt vara ledamot i välfärdsområdesstyrelsen. Den organisationsstruktur som välfärdsområdesfullmäktige beslutat om kan leda till att de som är anställda hos välfärdsområdet i stor utsträckning lyder under välfärdsområdesstyrelsen, varvid de omfattas av begränsningen i valbarheten enligt 78 § 1 mom. 1 punkten i lagen om välfärdsområden. I situationer där det inte finns några nämnder som lyder under välfärdsområdesstyrelsen eller där det inte finns några anställda som lyder under nämnderna lyder de anställda direkt under välfärdsområdesstyrelsen och är därmed inte valbara till välfärdsområdesstyrelsen. Om detta finns det också två snarlika förvaltningsdomstolsbeslut, och över det ena av dessa har besvär anförts/besvärstillstånd sökts hos högsta förvaltningsdomstolen.

En liknande begränsning gäller för personer som är anställda hos en sammanslutning där välfärdsområdet har bestämmande inflytande och som är i motsvarande ställning som en person som är anställd hos välfärdsområdet (78 § 1 mom. 2 punkten).

Om välfärdsområdet har en nämnd som lyder under välfärdsområdesstyrelsen och som har personal som anställts av välfärdsområdet är de som hör till denna personal inte valbara till nämnden i fråga, men kan under vissa förutsättningar vara valbara till välfärdsområdesstyrelsen. Då måste man beakta att majoriteten av ledamöterna i välfärdsområdesstyrelsen ska vara personer som inte är anställda hos välfärdsområdet eller hos en sammanslutning där välfärdsområdet har bestämmande inflytande (78 § 3 mom.). Man måste också

beakta att den som är föredragande i en nämnd eller annars svarar för beredningen av ärenden som kommer att behandlas av välfärdsområdesstyrelsen inte är valbar till välfärdsområdesstyrelsen (78 § 1 mom. 3 punkten).

Kan en personalrepresentant väljas till ett organ inom välfärdsområdet?

Svar: När det gäller organens sammansättning kan fullmäktige för en direktions del, i enlighet med grunder fastställda av välfärdsområdesfullmäktige, besluta att ledamöterna eller en del av ledamöterna i direktionen utses på förslag av välfärdsområdets invånare, välfärdsområdets anställda eller dem som använder tjänsterna. Till andra organ kan personalrepresentanter inte väljas i denna betydelse, utan alla ledamöter i dem har som förtroendevalda samma ställning vad gäller rättigheter, skyldigheter och valbarhet.

Valbarheten för personer som svarar för bevakningen av personalens intressen är i vissa avseenden begränsad. Ordföranden i styrelsen eller i ett därmed jämförbart organ för en sammanslutning som sköter bevakningen av personalens intressen i välfärdsområdet är inte valbar till välfärdsområdesstyrelsen och inte heller till organ som huvudsakligen sköter personalfrågor. Valbar är inte heller den som i egenskap av förhandlare för sammanslutningen eller i annan motsvarande egenskap svarar för intressebevakningen. Till dessa hör vanligen till exempel de lokala personalorganisationernas huvudförtroendemän och förtroendemän. Endast de vars ordinarie uppgifter i personalorganisationen omfattar intressebevakningsuppgifter anses vara ansvariga för intressebevakningen. Den som sporadiskt deltar i förhandlingar förlorar dock inte sin valbarhet, utan då tillämpas bestämmelserna om jäv.

För mer information:

Samanaikainen toiminta luottamustehtävissä kotimaisen julkishallinnon useilla eri tasoilla: Oikeudellinen selvitys, valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:1 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166069>

Kommunförbundets circulär 9/2024 Kommunal valmyndigheters uppgifter vid kommunal- och välfärdsområdesval, valfinansiering och valaffischering utomhus [Kommunal valmyndigheters uppgifter vid kommunal- och välfärdsområdesval, valfinansiering och valaffischering utomhus | Kommunförbundet](#)

Kommunförbundets circulär 12/2024 Valbarhet till fullmäktige <https://www.kommunforbundet.fi/cirkular/2024/valbarhet-till-fullmaktige>

Kommunförbundets circulär 2/2025 Val av ledamöter till kommunstyrelsen, nämnder och övriga organ [Val av ledamöter till kommunstyrelsen, nämnder och övriga organ | Kommunförbundet](#)

Kommunförbundets circulär 3/2025 Val av samkommunens organ [Val av samkommunens organ | Kommunförbundet](#)

Hyvil Oy:n yleiskirje Vaalikelpoisuus aluevaltuustoon <https://www.hyvil.fi/vaalikelpoisuus-aluevaltuustoon/>

Hyvil Oy:n yleiskirje Vaalikelpoisuus hyvinvointialueen toimielimiin (pl. aluevaltuusto) [Yleiskirje_vaalikelpoisuus-muut-toimielimet-kuin-aluevaltuusto.pdf](#)

Justitieministeriets valsidor [Framsida - Vaalit](#)